

Archytás

Testimonia DK 47 A

A 1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum VIII, 79-83

Archytás z Tarentu, syn Mnésarchův, podle Aristoxena však Hestiátův, byl také pýthagorejcem. On to byl, kdo Platónovi dopisem zachránil život, když měl být od Dionýsia usmrčen. Mnozí se mu obdivovali pro jeho všestrannou zdatnost; byl též sedmkrát vojevůdcem svých spoluobčanů, kdežto ostatní nebyli veliteli déle než jeden rok, protože tomu zabraňoval zákon. I Platón mu napsal dva listy, když mu předtím Archytás napsal takovýto dopis (Hercher 132; Archytás B 9 /12b, falsum):

Ἄρχύτας Μνησαγόρου Ταραντίνος, ὡς δὲ Ἀριστόξενος (fr. 13 FHG II, 275; cfr. A 7, 9) Ἐστιαίου, Πυθαγορικὸς καὶ αὐτός. οὗτός ἐστιν ὁ Πλάτωνα ῥυσάμενος δι' ἐπιστολῆς παρὰ Διονυσίου μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι. ἐθαυμάζετο δὲ καὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπὶ πάσῃ ἀρετῇ· καὶ δὴ ἐπτάκις πολιτῶν ἐστρατήγησε, τῶν ἄλλων μὴ πλεον ἔνιαυτοῦ στρατηγούντων διὰ τὸ κωλύειν τὸν νόμον. πρὸς τοῦτον καὶ Πλάτων γέγραφε ἐπιστολὰς δύο, ἐπειδὴ περ αὐτῶι πρότερος γεγράφει τοῦτον τὸν τρόπον (Hercher 132; Archytás B 9 /12b, falsum):

„Archytás přeje Platónovi zdraví!

(80) Dobře jsi učinil, že jsi se vyprostil z nemoci, vždyť jsi mi o tom sám psal a oznámili mi to i Lamiskovi přátelé. O zápisky jsme se postarali a vydali se do Lukánie, kde jsme našli výtvary Okkelovy výtvary. Spisy *O zákoně*, *O království*, *O zbožnosti* a *O vzniku vesmíru* tedy máme a něco jsme ti poslali. Ty ostatní však nyní nelze najít, pokud se však najdou, dostaneš je.”

Ἄρχύτας Πλάτωνι ὑγιαίνειν.

(80) Καλῶς ποιεῖς ὅτι ἀποπέφευγας ἐκ τᾶς ἀρρωστίας· ταῦτα γὰρ αὐτός τυ ἐπέσταλκας καὶ τοῖ περι Λαμίσκον ἀπάγγελον. περι δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐπεμελήθημες καὶ ἀνήλθομες ὡς Λευκανῶς καὶ ἐνετύχομες τοῖς Ὀκκέλω

ἐκγόνοις. τὰ μὲν ὦν Περὶ νόμου καὶ Βασιλείας καὶ Ὁσιότατος καὶ τὰς τῶ παντὸς γενέσιος αὐτοῖ τ' ἔχομεν καὶ τὴν ἀπεστάλκαμες· τὰ δὲ λοιπὰ οὗτοι νῦν γὰ δύναται εὐρεθῆμεν, αἱ δὲ κα εὐρεθῆ, ἤξει τοι.'

Potud Archýtás. Platón mu odepsal takto (Platón, Epistula XII, falsum):

(81) „Platón pozdravuje Archýtu!

Zápisky, které od tebe přišly, jsme přijali s úžasnou radostí a velice se obdivujeme jejich autorovi. Zdá se nám, že tento muž je hoden oněch svých dávných předků; říká se totiž, že prý pocházeli z Myry, že patřili k oněm Trójanům, kteří se vystěhovali za Laomedonta, zdatní mužové, jak ukazuje předávaná pověst. Co se týče mých zápisků, o které jsi mi psal, nejsou ještě dostatečně vypracované, poslal jsem ti je však v tomto stavu, v jakém je zrovna mám. O jejich střežení jsme oba dohodnutí, takže není třeba nic dalšího vzkazovat. Buď zdráv!”

Tak se to tedy má s listy, které si navzájem poslali.

᾿Ωδε μὲν ὁ Ἄρχύτας· ὁ δὲ Πλάτων ἀντεπιστέλλει τοῦτον τὸν τρόπον (Platón, Epistula XII, falsum):

Ἰπλάτων Ἄρχύτα εὖ πράττειν.

(81) Τὰ μὲν παρὰ σοῦ ἐλθόντα ὑπομνήματα θαυμαστῶς ἄσμενοί τε ἐλάβομεν καὶ τοῦ γράψαντος αὐτὰ ἠγάσθημεν ὡς ἔνι μάλιστα, καὶ ἔδοξεν ἡμῖν ἀνὴρ ἄξιος ἐκείνων τῶν παλαιῶν προγόνων. λέγονται γὰρ δὴ οἱ ἄνδρες οὗτοι Μυραῖοι εἶναι οὗτοι δ' ἦσαν τῶν ἐπὶ Λαομέδοντος ἐξαναστάντων Τρώων ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς ὁ παραδεδομένος μῦθος δηλοῖ. τὰ δὲ παρ' ἐμοῦ ὑπομνήματα, περὶ ὧν ἐπέστειλας, ἱκανῶς μὲν οὐπω ἔχει· ὡς δὲ ποτε τυγχάνει ἔχοντα ἀπέσταλκά σοι. περὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἀμφότεροι συμφωνοῦμεν, ὥστε οὐδὲν δεῖ παρακελεύεσθαι. ἔρρωσο.' Καὶ ὧδε μὲν πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς ἔχουσιν αἱ ἐπιστολαί.

(82) Byli však čtyři Archýtové: První tento; druhý, hudebník z Mytilény; třetí, autor spisu *O rolnictví*; čtvrtý, tvůrce epigramů. Někteří říkají, že byl ještě pátý, architekt, od něhož se uvádí kniha *O stroji*, která začíná takto: „Toto jsem se dozvěděl od Teukra z Karchédonu.” O hudebníkovi Archýtovi se zase říká, že když mu vytýkali, že mluví moc potichu, odpověděl: „Můj nástroj za mě závodí i mluví.”

(82) γεγόνασι δὲ Ἀρχῦται τέτταρες· πρῶτος αὐτὸς οὗτος, δεύτερος Μιτυληναῖος μουσικός, τρίτος Περὶ γεωργίας συγγεγραφώς, τέταρτος ἐπιγραμματοποιός. ἔνιοι καὶ πέμπτον ἀρχιτέκτονα φασιν, οὗ φέρεται βιβλίον Περὶ μηχανῆς ἀρχὴν ἔχονταύτην· ἴαδε περὶ Τεύκρου Καρχηδονίου διήκουσα'. (περὶ δὲ τοῦ μουσικοῦ φέρεται καὶ τόδε, ὡς ὄνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ μὴ ἔξακούεσθαι εἶποι· ἴο γὰρ ὄργανον ὑπὲρ ἐμοῦ διαγωνιζόμενον λαλεῖ'.)

O pýthagorejci Archýtovi Aristoxenos říká (fr. 14 Wehrli), že nebyl nikdy přemožen, když velel vojsko. Jednou však kvůli závisti postoupil velení a vojsko bylo hned zajato.

(83) Byl první, kdo zabýval mechanikou metodicky, s použitím matematických principů. Jako první také převedl pohyb nástroje na geometrický náčrt, když řezem poloviny válce hledal dvě střední úměrné kvůli zdvojení krychle. V geometrii první vynalezl krychli, jak říká Platón v *Ústavě* (VII, 528b ?).

τὸν δὲ Πυθαγορικὸν Ἀριστόξενός φησι (fr. 14 Wehrli) μηδέποτε στρατηγοῦντα ἡττηθῆναι· φθονούμενον δ' ἅπαξ ἐκχωρῆσαι τῆς στρατηγίας, καὶ τοὺς αὐτίκα ληφθῆναι.

(83) οὗτος πρῶτος τὰ μηχανικὰ ταῖς μαθηματικαῖς προσχρησάμενος ἀρχαῖς μεθώδευσε καὶ πρῶτος κίνησιν ὀργανικὴν διαγράμματι γεωμετρικῶι προσήγαγε, διὰ τῆς τομῆς τοῦ ἡμικυλίνδρου δύο μέσας ἀνὰ λόγον λαβεῖν ζητῶν εἰς τὸν τοῦ κύβου διπλασιασμόν. κὰν γεωμετρίαι πρῶτος κύβον εὔρεν, ὡς φησι Πλάτων ἐν *Πολιτείαι* (VII, 528b ?).

A 2 = Sýda, s.v. Ἀρχύτας

Ἀρχύτας Ταραντῖνος Ἐστιαίου υἱὸς ἢ Μνησάρχου ἢ Μνασαγέτου ἢ Μνασαγόρου, φιλόσοφος Πυθαγορικός. οὗτος Πλάτωνα ἔσωσε μὴ φονευθῆναι ὑπὸ Διονυσίου τοῦ τυράννου. τοῦ κοινουῦ δὲ τῶν Ἰταλιωτῶν προέστη, στρατηγὸς αἰρεθεὶς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον τὸν τόπον

Ἑλλήνων. ἅμα δὲ καὶ φιλοσοφίαν ἐκπαιδεύων μαθητάς τ' ἐνδόξους ἔσχε καὶ βιβλία συνέγραψε πολλά.

τοῦτον φανερώς γενέσθαι διδάσκαλον Ἐμπεδοκλέους (!). καὶ παροιμία „Ἄρχυτου πλαταγή“, ὅτι Ἄρχυτας πλαταγὴν εὗρεν ἣτις ἐστὶν εἶδος ὀργάνου ἤχρον καὶ ψόφον ἀποτελοῦντος.

A 3 = Horatius, c. I, 28

te maris et terrae numeroque carentis arenae
 mensorem cohibent, Archyta,
 pulveris exigui prope litus parva Matinum
 munera, nec quicquam tibi prodest
 aérias temptasse domos animoque rotundum
 percurrisse polum morituro.
 occidit et Pelopis genitor, conviva deorum,
 Tithonusque remotus in auras
 et Iovis arcanis Minos admissus, habentque
 Tartara Panthoiden iterum Orco
 demissum, quamvis clipeo Troiana refixo
 tempora testatus nihil ultra
 nervos atque cutem morti concesserat atrae
 iudice te non sordidus auctor
 naturae verique. sed omnis una manet nox,
 et calcanda semel via leti.

A 4 = Strabón, Geographica VI, 3, 4; 280

ἴσχυσαν δὲ ποτε οἱ Ταρραντῖνοι καθ' ὑπερβολὴν πολιτευόμενοι δημοκρατικῶς ... ἀπεδέξαντο δὲ καὶ τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν, διαφερόντως δ' Ἄρχυτας ὅς καὶ προέστη τῆς πόλεως πολὺν χρόνον.

A 5 /1 = Platón, Epistula VII; 338c-350 (př. František Novotný)

Já jsem sice dobře věděl, že to tak často bývá s filosofií u mladých lidí, ale přece se mi tehdy zdálo bezpečnější nechat být Díóna i Dionýsia, a pohněval jsem si oba dva, když jsem odpovéděl, že jsem již stár a že se v tom, co se nyní dělá, nic neděje podle úmluv. Tu se podobá, že potom přišel k Dionýsiovi Archýtás - já jsem totiž ještě před svým odchodem sjednal hostinné přátelství mezi Archýtou, Tarent'any a Dionýsiem, a teprve pak jsem odplul...
 ἐγὼ δὲ ἤδη μὲν ποὺ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῖς νέοις πολλὰ τοιαῦτα γιγνόμενα, ὅμως δ' οὖν ἀσφαλέστερόν μοι ἔδοξε χαίρειν τότε γε πολλὰ καὶ Δίωνα καὶ Διονύσιον ἔαν καὶ ἀπηχθόμην ἀμφοῖν ἀποκρινάμενος ὅτι γέρων τε εἶην καὶ κατὰ τὰς ὁμολογίας οὐδὲν γίγνοιτο τῶν τὰ νῦν πραττομένων. ἔοικε δὴ τὸ μετὰ τοῦτο Ἄρχύτης τε παρὰ Διονύσιον ἀφικέσθαι· ἐγὼ γὰρ πρὶν ἀπιέναι ξενίαν καὶ φιλίαν Ἄρχύτη καὶ τοῖς ἐν Τάραντι καὶ Διονυσίῳ ποιήσας ἀπέπλεον ...

(339a) Poslal tedy Dionýsios potřetí pro mne, a to trojřadní loď, abych měl na cestě pohodlí, a poslal i Archedéma, o němž soudil, že si ho ze Sicilanů nejvýše vážím, jednoho ze žáků Archýtoných, i jiné mé známé ze Sicílie. (...)

(339a) ἔπεμψε μὲν γὰρ δὴ Διονύσιος τρίτον ἐπ' ἐμὲ τριήρη ραιστώνης ἕνεκα τῆς πορείας, ἔπεμψε δὲ Ἄρχέδημον, ὃν ἠγεῖτό με τῶν ἐν Σικελίαι περὶ πλείστου ποιεῖσθαι τῶν Ἄρχύτη ξυγγεγονότων ἕνα καὶ ἄλλους γνωρίμους τῶν ἐν Σικελίαι (...) ἐπιστολαὶ δὲ ἄλλαι ἐφοίτων παρὰ τε Ἄρχύτου καὶ τῶν ἐν Τάραντι τὴν τε φιλοσοφίαν ἐγκωμιάζουσαι τὴν Διονυσίου, καὶ ὅτι, ἂν μὴ ἀφίκωμαι νῦν, τὴν πρὸς Διονύσιον αὐτοῖς γενομένην φιλίαν δι' ἐμοῦ οὐ σμικρὰν οὔσαν πρὸς τὰ πολιτικὰ παντάπασι διαβαλοίην.

(340a) Vydal jsem se tedy na cestu (...) nepředpokládaje, jak lze čekat, mnoho dobrého. (...)

(340a) πορεύομαι δὴ (...) πολλὰ δεδιῶς μαντευόμενός τε οὐ πάνυ καλῶς.

(350a) Tu ke mně přicházeli mezi jinými i lodní zaměstnanci z Athén, moji krajané, a ti mi říkali, že jsem u vojáků z lehké pěchoty pomluven a že mi někteří vyhrožují smrtí, jestliže mě dostanou. Tu si vymyslím takovýto prostředek ke své záchraně: Pošlu Archýtovi a ostatním přátelům do Tarentu zprávu, v jakém jsem postavení, a ti naleznou jakousi záminku k vypravení poselství od obce a pošlou třicetiveslovou loď a jednoho ze sebe, Lamiska. Ten hned po svém příchodu prosil za mne Dionýsia a řekl, že chci odejít a aby se proti tomu nestavěl. On k tomu svolil a propustil mě, dav mi peníze na cestu. (...) Když pak jsem přišel na Peloponnés do Olympie a zastihl Dióna mezi účastníky slavností (105. olympiáda; r. 360 před n. l.), oznámil jsem mu, co se stalo.

(350a) προσιόντες δέ μοι ἄλλοι τε καὶ οἱ τῶν ὑπηρεσιῶν ὄντες Ἀθήνηθεν ἐμοὶ πολῖται ἀπήγγελλον ὅτι διαβεβλημένος εἶην ἐν τοῖς πελτασταῖς καὶ μοί τινες ἀπειλοῖεν, εἴ που λήψονται με, διαφθερεῖν. μηχανῶμαι δὴ τινα τοιάνδε σωτηρίαν· πέμπω παρ' Ἀρχύτην καὶ τοὺς ἄλλους φίλους εἰς Τάραντα, φράζων ἐν οἷς ὦν τυγχάνω. οἱ δὲ πρόφασιν τινα πρεσβείας πορισάμενοι παρὰ τῆς πόλεως πέμπουσι τριακόντορον τε καὶ Λαμίσκον αὐτῶν ἕνα, ὃς ἐλθὼν ἐδεῖτο Διονυσίου περὶ ἐμοῦ λέγων, ὅτι βουλοίμην ἀπιέναι καὶ μηδαμῶς ἄλλως ποιεῖν· ὁ δὲ ξυνωμολόγησε καὶ ἀπέπεμψεν ἐφόδια δούς ... ἐλθὼν δὲ εἰς Πελοπόννησον εἰς Ὀλυμπίαν (Ol. 105; 360 BC) Δίωνα καταλαβὼν θεωροῦντα ἤγγελλον τὰ γεγονότα.

A 5/2 = Cicero, De rep. I, 10, 16

audisse te credo, Tubero, Platonem Socrate mortuo primum in Aegyptum discendi causa, post in Italiam et in Siciliam contendisse, ut Pythagorae inventa perdisceret, eumque et cum Archyta Tarentino et cum Timaeo Locro multum fuisse et Philoleo commentarios esse nantum.

A 5/3 = Pseudo-Démostenés, Erotic. or. 61, § 46

... Ἀρχύταν τὴν Ταραντίνων πόλιν οὕτω καλῶς καὶ φιλανθρώπως διοικήσαντα καὶ κύριον αὐτῆς καταστάντα, ὥστ' εἰς ἅπαντας τὴν ἐκείνου μνήμην διενεγκεῖν· ὁς ἐν ἀρχῇ καταφρονούμενος ἐκ τοῦ Πλάτωνι πλησιάσαι τοσαύτην ἔλαβεν ἐπίδοσιν.

A 6 = Proklos, In Eucl. prol. II, 66, 14

ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ Λεωδάμας ὁ Θάσιος ἦν καὶ Ἀρχύτας ὁ Ταραντίνος καὶ Θεαίτητος ὁ Ἀθηναῖος, παρ' ὧν ἐπηυξήθη τὰ θεωρήματα καὶ προῆλθεν εἰς ἐπιστημονικωτέραν σύστασιν.

A 7 = Iamblichos, Vita Pyth. 197 (př. Václav Bahník)

O pýthagorovcích se také říká, že žádný z nich netrestal otroka ani nekáral svobodného, když byl rozhněván, ale každý počkal, až se jeho duše uklidnila. (...) Proto také Spintheros často vypravoval, jak se Terent'an Archýtás po nějaké době vrátil z války, kterou vedl Tarent proti Messéňanům, a přišel na svůj statek, a když uviděl, že jeho správci a ostatní otroci nehospodařili dobře, ale velmi nedbale, tak se rozhněval a rozzlobil, že svým otrokům řekl, jak se slušelo na pýthagorovce: “Máte štěstí, že jsem rozzloben; kdybych nebyl, neprošlo by vám tak velké provinění beztrestně.”

Σπίνθαρος γοῦν διηγεῖτο πολλάκις περὶ Ἀρχύτου [τοῦ] Ταραντίνου ὅτι διὰ χρόνου (τινὸς) εἰς ἀγρὸν ἀφικόμενος ἐκ στρατείας νεωστὶ παραγεγονώς, ἦν ἐστρατεύσατο ἡ πόλις εἰς Μεσσαπίους, ὡς εἶδε τὸν τε ἐπίτροπον καὶ τοὺς ἄλλους οἰκέτας οὐκ εὖ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν ἐπιμέλειαν πεποιημένους, ἀλλὰ μεγάλη τινὶ κεχρημένους ὀλιγωρίας ὑπερβολῇ, ὀργισθεῖς τε καὶ ἀγανακτήσας οὕτως, ὡς ἂν ἐκεῖνος, εἶπεν, ὡς ἔοικε [?], πρὸς τοὺς οἰκέτας, ὅτι εὐτυχοῦσιν, ὅτι αὐτοῖς ὄργισται· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο συμβεβηκὸς ἦν, οὐκ ἂν ποτε αὐτοὺς ἀθώιους γενέσθαι τηλικαῦτα ἡμαρτηκότας.

A 8 /1 = Athénaios, Deipnosophistae XII; 519b = XII, 16 Kaibel

καὶ Ἀθηνόδωρος δὲ ἐν τῷ Περὶ σπουδῆς καὶ παιδιᾶς Ἀρχύτην φησὶ τὸν Ταρναντῖνον πολιτικὸν ἅμα καὶ φιλόσοφον γενόμενον πλείστους οἰκέτας ἔχοντα αἰεὶ τούτοις παρὰ τὴν δίαιταν ἀφιεμένοις εἰς τὸ συμπόσιον ἤδεσθαι

A 8 /2 = Aelianus Claudius, Varia historia XII, 15 Hercher

ἀλλὰ καὶ Ἀρχύτας ὁ Ταρναντῖνος πολιτικός τε καὶ φιλόσοφος ἀνὴρ γενόμενος πολλοὺς ἔχων οἰκέτας τοῖς αὐτῶν παιδίοις πάνυ σφόδρα ἐτέρπετο μετὰ τῶν οἰκοτριβῶν παίζων· μάλιστα δὲ ἐφίλει τέρπεσθαι αὐτοῖς ἐν τοῖς συμποσίοις.

A 9 /1 = Athénaios, Deipnosophistae XII; 545a = XII, 64 Kaibel

Ἀριστόξενος δ' ὁ μουσικός ἐν τῷ Ἀρχύτα βίῳ (fr. 15 FHG II, 276) ἀφικέσθαι φησὶ παρὰ Διονυσίου τοῦ νεωτέρου πρεσβευτὰς πρὸς τὴν Ταρναντῖνων πόλιν, ἐν οἷς εἶναι καὶ Πολύαρχον τὸν Ἡδυπαθῆ ἐπικαλούμενον, ἄνδρα περὶ τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ἐσπουδακότα καὶ οὐ μόνον τῷ ἔργῳ ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ. ὄντα δὲ γνῶριμον τῷ Ἀρχύτῃ καὶ φιλοσοφίας οὐ παντελῶς ἀλλότριον ἀπαντᾶν εἰς τὰ τεμένη καὶ συμπεριπατεῖν τοῖς περὶ τὸν Ἀρχύταν ἀκροώμενον τῶν λόγων. ἐμπεσούσης δὲ ποτε ἀπορίας καὶ σκέψεως περὶ τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τὸ σύνολον περὶ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἔφη ὁ Πολύαρχος...

A 9 /2 = Cicero, Cato maior 12, 39 (překlad J. Reiniš)

Následuje třetí vada, kterou vytýkají stáří: Postrádá prý smyslných požitků. Jaký to znamenitý dar našeho pokročilého věku, jestliže nám odnímá, co je největším kazem jinošství. Poslyšte, ušlechtilí mladí muži, dávnou řeč tarentského Archyty, který byl proslulý svým znamenitým nadáním. O této řeči jsem se dozvěděl, když jsem byl jako mladý muž v Tarentě s Q. Maximem. Říkal, že příroda nedala lidem žádnou větší zhoubu a neštěstí než smyslnou rozkoš. Touhy, které po ní baží, jsou prý slepě a nezkrotně štvány k tomu, aby se jí zmocnily. Z toho pak vzniká vlastizrada, státní převraty, tajné domlouvání s nepřítelem, zkrátka není prý tu žádný zločin, žádný špatný čin, k jehož provedení by nešťvala touha po smyslné rozkoši. Smilství pak, cizoložství ani jakákoli podobná neřest nemůže být podnícena a vzbuzena jinými svody, než právě vábením smyslné vášně. A poněvadž ani příroda, ani žádný bůh nedali člověku nic krásnějšího nad rozum – na druhé straně zase není tomuto nebeskému daru nic tak nepřátelské, jako tělesná smyslnost. Tam, kde vládne tato záliba ve smyslnosti, není potom místo pro umírněnost a sebe ovládnání, v říši rozkoše pak nemůže obstát ctnost. A abychom tomu mohli lépe porozumět, vybídl nás, abychom si v duchu představili nějakého člověka, který je štván tělesnou smyslností v tak veliké míře, jakou si jen můžeme představit. Soudil, že nikdo potom nebude na pochybách, že tak dlouho, pokud bude ten člověk plesat a hovět rozkoším v takovém rozsahu, nebude vůbec schopen něco postihnout ani rozumem, ani uvažováním nebo přemýšlením. Z toho důvodu že není nic tak ohavného a zhozného jako smyslnost, která, kdyby trvala ve větším měřítku poněkud déle, vyhladila by veškerý duševní jas a zdravý rozum. Tento rozhovor prý měl Archytas s C. Pontiem ze Samnitska, otcem toho, co porazil v bitvě u Caudia konsuly Sp. Postumia a T. Veturia.

accipite enim, optimi adulescentes, veterem orationem Archytae Tarentini, magni inprimis et praeclari viri, quae mihi tradita est, cum essem adulescens Tarenti cum Q. Maximo. nullam capitaliorem pestem quam voluptatem corporis hominibus dicebat a natura datam, cuius voluptatis avidae libidines temere et ecfrenate ad potiendum incitarentur. (40) hinc patriae prodiones, hinc rerum publicarum eversionses, hinc cum hostibus clandestina colloquia nasci nullum denique scelus, nullum malum facinus esse, ad quod suscipiendum non libido voluptatis impelleret: stupra vero et adulteria et omne tale flagitium nullis excitari aliis inlecebris nisi voluptatis. cumque homini sive natura sive quis deus nihil mente praestabilius dedisset, huic divino muneri ac dono nihil tam esse inimicum quam voluptatem. (41) nec enim libidine dominante temperantiae locum esse neque omnino in voluptatis regno virtutem posse consistere. quod quo magis intellegi posset, fingere animo iubebat tanta incitatum

aliquem voluptate corporis quanta percipi posset maxima: nemini censebat fore dubium quin tam diu, dum ita gauderet, nihil agitare mente, nihil ratione, nihil cogitatione consequi posset. quocirca nihil esse tam detestabile tamque pestiferum quam voluptatem, si quidem ea, cum maior esset atque longior, omne animi lumen extingueret. haec cum C. Pontio Samnite patre eius, a quo Caudino proelio Sp. Postumius T. Veturius consules (321) superati sunt, locutum Archytam Nearchus Tarentinus, hospes noster, qui in amicitia populi Romani permanserat, se a maioribus natu accepisse dicebat, cum quidem ei sermoni interfuisset Plato Atheniensis, quem Tarentum venisse L. Camillo Appio Claudio consulibus (349!) reperio.

A 10 = Aristotelés, Politika Θ 6; 1340b26

καὶ τὴν Ἀρχύτου πλαταγὴν οἶεσθαι γενέσθαι καλῶς, ἣν διδῶσι τοῖς παιδίοις ὅπως χρώμενοι ταύτῃ μηδὲν καταγνώσι τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν· οὐ γὰρ δύναται τὸ νέον ἡσυχάζειν.

A 10a = Gellius, Noctes Atticae X, 12, 8

Avšak to, co se podává jako vynález pýthagorejce Archýta, se zdá být neméně pozoruhodné, ale i tak je radno tomu věřit. Vždyť mnozí vznešení řečtí autoři i filosof Favorínos, který výtečně znal staré památky, zcela přesvědčivě psali, že soška holubice, kterou Archýtás udělal ze dřeva podle výpočtů mechanické nauky, létala; zřejmě byla nadlehčená pružinami a poháněná vanutím skrytého a uzavřeného větru. K tomu se sluší uvést slova samotného Favorína (fr. 62 Marres):

Archýtás z Tarentu byl také mechanik, když zhotovil dřevěnou holubici, [která] jakmile se vznesla, už znovu nevzlétla. Dokud totiž ... (porušený text).

sed id, quod Archytam Pythagoricum commentum esse atque fecisse traditur, neque minus admirabile neque tamen vanum aequè videri debet. nam et plerique nobilium Graecorum et Favorinus philosophus, memoriarum antiquarum exsequentissimus, affirmatissime scripserunt simulacrum columbae e ligno ab Archyta ratione quadam disciplinaque mechanica factum

volasse ita erat scilicet libramentis suspensum et aura spiritus inclusa atque occulta concitum. libet hercle super re tam abhorrenti a fide ipsius Favorini verba ponere (fr. 62 Marres):
 Ἀρχύτας Ταραντῖνος τὰ ἄλλα καὶ μηχανικὸς ὦν ἐποίησεν περιστερὰν ξυλίνην πετομένην, [ἦν] ὁπότε καθίσειεν, οὐκέτι ἀνίστατο. μέχρι γὰρ τούτου...

A 11 = Aelianus Claudius, *Varia historia* XIV, 19

Ἀρχύτας τὰ τε ἄλλα ἦν σώφρων καὶ οὖν καὶ τὰ ἄκοσμα ἐφυλάττετο τῶν ὀνομάτων. ἐπεὶ δέ ποτε ἐβιάζετό τι εἰπεῖν τῶν ἀπρεπῶν, οὐκ ἐξενικήθη, ἀλλ' ἐσιώπησε μὲν αὐτό, ἐπέγραψε δὲ κατὰ τοῦ τοίχου, δείξας μὲν ὃ εἰπεῖν ἐβιάζετο, οὐ μὴν βιασθεὶς εἰπεῖν.

A 12 = Aristotelés, *Rhetorica* III, 11; 1412a12

Tak například Archytás řekl, že rozhodčí a oltář jsou něčím stejným, poněvadž se k oběma utíká ten, komu se děje bezprávně.

Ἀρχύτας ἔφη ταῦτόν εἶναι διαιτητὴν καὶ βωμόν· ἐπ' ἄμφω γὰρ τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει.

A 13 /1 = Hésychios, *Catalog. Aristot.* (Rose2 14 n. 83)

Aristotelovy spisy: (...) *O filosofii Archýtově*, 3 knihy; *Výpisky z Tímaia a Archýta*, 1 kniha (...).

περὶ τῆς Ἀρχύτου φιλοσοφίας γ, (n. 85) ἐκ τῶν Τιμαίου καὶ Ἀρχύτου α.

A 13 /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum V, 25 (R. 6 n. 92)

Aristotelovy spisy: (...) *O filosofii Archýtově*, kniha 1. až 3.

περὶ τῆς Ἀρχυτείου φιλοσοφίας α β γ.

A 13 /3 = Damaskios, De principiis II, 172, 20 Ruelle

Ve spise o Archýtovi Aristotelés říká, že Pýthagorás látku nazýval „tekoucí“, protože se stává vždy jinou [a jinou].

Ἀριστοτέλης δὲ ἐν τοῖς Ἀρχυτείοις (fr. 207 R.) ἱστορεῖ καὶ Πυθαγόραν ἄλλο τὴν ὕλην καλεῖν ὡς ῥευστὴ καὶ ἀεὶ ἄλλο [καὶ ἄλλο] γιγνόμενον.

A 14 = Eutokios, Comm. in (Archim.) libros de sphaera et cylindro III, 2, 84 Heiberg

ἡ Ἀρχύτου εὗρεσις, ὡς Εὐδημος (fr. 90 Speng.) ἱστορεῖ. Ἐστῶσαν αἱ δοθεῖσαι δύο εὐθεῖαι αἱ ΑΔ, Γ. δεῖ δὴ τῶν ΑΔ, Γ δύο μέσας ἀνὰ λόγον εὐρεῖν. γεγράφθω περὶ τὴν μείζονα τὴν ΑΔ κύκλος ὁ ΑΒΔΖ, καὶ τῇ Γ ἴση ἐνηρμόσθω ἡ ΑΒ, καὶ ἐκβληθεῖσα συμπιπτέτω τῇ ἀπὸ τοῦ Δ ἐφαπτομένῃ τοῦ κύκλου κατὰ τὸ Π. παρὰ δὲ τὴν ΠΔΟ ἤχθω ἡ ΒΕΖ, καὶ νενοήσθω ἡμικυλίνδριον ὀρθὸν ἐπὶ τοῦ ΑΒΔ ἡμικυκλίου, ἐπὶ δὲ τῆς ΑΔ ἡμικύκλιον ὀρθὸν ἐν τῷ τοῦ ἡμικυλινδρίου παραλληλογράμμῳ κείμενον, τοῦτο δὴ τὸ ἡμικύκλιον περιεγόμενον ὡς ἀπὸ τοῦ Δ ἐπὶ τὸ Β μένοντος τοῦ Α πέρατος τῆς διαμέτρου τεμεί τὴν κυλινδρικήν ἐπιφάνειαν ἐν τῇ περιεγωγῇ καὶ γράψει ἐν αὐτῇ γραμμὴν τινα· πάλιν δέ, ἐὰν τῆς ΑΔ μενούσης τὸ ΑΠΔ τρίγωνον περιενεχθῇ τὴν ἐναντίαν τῷ ἡμικυκλίῳ κίνησιν, κωνικὴν ποιήσει ἐπιφάνειαν τῇ ΑΠ εὐθείᾳ, ἡ δὲ περιεγομένη συμβαλεῖ τῇ κυλινδρικῇ γραμμῇ κατὰ τι σημεῖον· ἅμα δὲ καὶ τὸ Β περιγράψει ἡμικύκλιον ἐν τῇ τοῦ κώνου ἐπιφανείᾳ. ἐχέτω δὴ θέσιν κατὰ τὸν τόπον τῆς συμπτώσεως

τῶν γραμμῶν τὸ μὲν κινούμενον ἡμικύκλιον ὡς τὴν τοῦ ΔΚΑ, τὸ δὲ ἀντιπεριαγόμενον τρίγωνον τὴν τοῦ ΔΛΑ, τὸ δὲ τῆς εἰρημένης συμπτώσεως σημεῖον ἔστω τὸ Κ. ἔστω δὲ καὶ τὸ διὰ τοῦ Β γραφόμενον ἡμικύκλιον τὸ ΒΜΖ, κοινὴ δὲ αὐτοῦ τομὴ καὶ τοῦ ΒΔΖΑ κύκλου ἔστω ἡ ΒΖ. καὶ ἀπὸ τοῦ Κ ἐπὶ τὸ τοῦ ΒΔΑ ἡμικυκλίου ἐπίπεδον κάθετος ἤχθω· πεσεῖται δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ κύκλου περιφέρειαν διὰ τὸ ὀρθὸν ἐστάναι τὸν κύλινδρον. πιπτέτω καὶ ἔστω ἡ ΚΙ, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ Ι ἐπὶ τὸ Α ἐπιζευχθεῖσα συμβαλέτω τῇ ΒΖ κατὰ τὸ Θ, ἡ δὲ ΑΛ τῶι ΒΜΖ ἡμικυκλίωι κατὰ τὸ Μ. ἐπεζεύχθωσαν δὲ καὶ αἱ ΚΔ, ΜΙ, ΜΘ. ἐπεὶ οὖν ἑκάτερον τῶν ΔΚΑ, ΒΜΖ ἡμικυκλίων ὀρθὸν ἐστὶ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἐπίπεδον, καὶ ἡ κοινὴ ἄρα αὐτῶν τομὴ ἡ ΜΘ πρὸς ὀρθάς ἐστὶ τῶι τοῦ κύκλου ἐπιπέδωι· ὥστε καὶ πρὸς τὴν ΒΖ ὀρθὴ ἐστὶν ἡ ΜΘ. τὸ ἄρα ὑπὸ τῶν ΘΒ, ΘΖ, τουτέστι τὸ ὑπὸ ΘΑ, ΘΙ, ἴσον ἐστὶ τῶι ἀπὸ ΜΘ. ὅμοιον ἄρα ἐστὶ τὸ ΑΜΙ τρίγωνον ἑκατέρωι τῶν ΜΙΘ, ΜΑΘ· καὶ ὀρθὴ ἡ ὑπὸ ΙΜΑ. ἔστιν δὲ καὶ ἡ ὑπὸ ΔΚΑ ὀρθὴ. παράλληλοι ἄρα εἰσὶν αἱ ΚΔ, ΜΙ, καὶ ἔσται ἀνὰ λόγον ὡς ἡ ΔΑ πρὸς ΑΚ, τουτέστιν ἡ ΚΑ πρὸς ΑΙ, οὕτως ἡ ΙΑ πρὸς ΑΜ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν τριγώνων· τέσσαρες ἄρα αἱ ΔΑ, ΑΚ, ΑΙ, ΑΜ ἐξῆς ἀνὰ λόγον εἰσὶν. καὶ ἔστιν ἡ ΑΜ ἴση τῇ Γ, ἐπεὶ καὶ τῇ ΑΒ. δύο ἄρα δοθεισῶν τῶν ΑΔ, Γ δύο μέσαι ἀνὰ λόγον ἠϋρηγνται αἱ ΑΚ, ΑΙ.

A 15 /1 = Eratosthenés (Eutokios, Comm. in Archim. sphaera et cyl. III, 112, 19 Heiberg

μηδὲ σύ γ' Ἄρχυτεω δυσμήχανα ἔργα κυλίνδρων
 μηδὲ Μεναιχμείους κωνοτομεῖν τριάδας
 διζήσηι, μηδ' εἴ τι θεουδέος Εὐδόξοιο
 καμπύλον ἐν γραμμαῖς εἶδος ἀναγράφεται.

A 15 /2 = Pseudo-Eratosthenés III, 106, 1 Heiberg

τῶν δὲ φιλοπόνως ἐπιδιδόντων ἑαυτοὺς καὶ ζητούντων δύο τῶν δοθεισῶν δύο μέσας λαβεῖν Ἄρχύτας μὲν ὁ Ταραντῖνος λέγεται διὰ τῶν ἡμικυλίνδρων εὐρηκέναι, Εὐδοξος δὲ διὰ τῶν καλουμένων καμπύλων γραμμῶν. συμβέβηκε δὲ πᾶσιν αὐτοῖς ἀποδεικτικῶς γεγραφέναι, χειροργῆσαι δὲ καὶ εἰς χρείαν πεσεῖν μὴ δύνασθαι πλὴν ἐπὶ βραχὺ τι τοῦ Μενάιχμου καὶ ταῦτα δυσχερῶς.

A 15 /3 = Plútarchos, Quaestiones conviv. VIII, 2, 1; 718e

διὸ καὶ Πλάτων αὐτὸς ἐμέμψατο τοὺς περὶ Εὐδοξον καὶ Ἄρχύταν καὶ Μέναιχμον εἰς ὀργανικὰς καὶ μηχανικὰς κατασκευὰς τὸν τοῦ στερεοῦ διπλασιασμόν ἀπάγειν ἐπιχειροῦντας, ὥσπερ πειρωμένους δι' ἀλόγου δύο μέσας ἀνὰ λόγον, ἧι παρικοί, λαβεῖν: ἀπόλλυσθαι γὰρ οὕτω καὶ διαφθείρεσθαι τὸ γεωμετρίας ἀγαθὸν αὐθις ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ παλινδρομούσης καὶ μὴ φερομένης ἄνω μηδ' ἀντιλαμβανομένης τῶν αἰδίων καὶ ἀσωμάτων εἰκόνων, πρὸς αἷσπερ ὧν ὁ θεὸς ἀεὶ θεὸς ἐστίν.

A 16 = Ptolemaios, Harm. I, 13; 30, 9 Düring

Archýtás z Tarentu se nejvíce ze všech pýthagorejců věnoval hudbě. (...)

Ἄρχύτας δὲ ὁ Ταραντῖνος μάλιστα τῶν Πυθαγορείων ἐπιμεληθεὶς μουσικῆς· πειρᾶται μὲν τὸ κατὰ τὸν λόγον ἀκόλουθον διασώζειν οὐκ ἐν ταῖς συμφωνίαις μόνον ἀλλὰ καὶ ταῖς τῶν τετραχόρδων διαιρέσεσιν, ὡς οἰκείου τῇ φύσει τῶν ἐμμελῶν ὄντος τοῦ συμμετρου τῶν ὑπεροχῶν ... τρία μὲν τοίνυν οὗτος ὑφίσταται γένη, τό τε ἑναρμόνιον καὶ τὸ χρωματικὸν καὶ τὸ διατονικόν· ἐκάστου δὲ αὐτῶν ποιεῖται τὴν διαίρεσιν οὕτως· τὸν μὲν γὰρ ἐπόμενον λόγον ἐπὶ τῶν τριῶν γενῶν τὸν αὐτὸν ὑφίσταται καὶ ἐπὶ κζ, τὸν δὲ μέσον ἐπὶ μὲν τοῦ ἑναρμονίου ἐπὶ λε, ἐπὶ δὲ τοῦ διατονικοῦ ἐπὶ ζ, ὥστε καὶ τὸν ἡγούμενον τοῦ μὲν ἑναρμονίου γένους

συνάγεσθαι ἐπὶ δ, τοῦ δὲ διατονικοῦ ἐπὶ η. τὸν δὲ ἐν τῷ χρωματικῷ γένει δεύτερον ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου φθόγγου λαμβάνει διὰ τοῦ τὴν αὐτὴν θέσιν ἔχοντος ἐν τῷ διατονικῷ· φησὶ γὰρ λόγον ἔχειν τὸν ἐν τῷ χρωματικῷ δεύτερον ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου πρὸς τὸν ὅμοιον τὸν ἐν τῷ διατονικῷ τὸν τῶν σης πρὸς τὰ σμγ. συνίσταται δὴ τὰ τοιαῦτα τετράχορδα κατὰ τοὺς ἐκκειμένους λόγους ἐν πρώτοις ἀριθμοῖς τούτοις· ἐὰν γὰρ τοὺς μὲν ὀξυτάτους τῶν τετραχόρδων ὑποστησώμεθα, αφιβ, τοὺς δὲ βαρυτάτους κατὰ τὸν ἐπίτριτον λόγον τῶν αὐτῶν βις, ταῦτα μὲν ποιήσει ἐπὶ κζ πρὸς τὰ α' μδ· καὶ τοσούτων ἔσονται πάλιν ἐν τοῖς τρισὶ γένεσιν οἱ δεύτεροι (νῦμλ. λόγοι) ἀπὸ τῶν βαρυτάτων· τῶν δ' ἀπὸ τοῦ ὀξυτάτου δευτέρων ὁ μὲν τοῦ ἐναρμονίου γένους ἔσται αωγ. ταῦτα γὰρ πρὸς μὲν τὰ α' μδ ποιεῖ τὸν ἐπὶ λε λόγον, πρὸς δὲ τὰ αφιβ τὸν ἐπὶ δ· ὁ δὲ τοῦ διατονικοῦ γένους τῶν αὐτῶν ἔσται αψα· καὶ ταῦτα γὰρ πρὸς μὲν τὰ αλμδ τὸν ἐπὶ ζ ποιεῖ λόγον· πρὸς δὲ τὰ αφιβ τὸν ἐπὶ η· ὁ δὲ τοῦ χρωματικοῦ καὶ αὐτὸς ἔσται τῶν αὐτῶν αψγβ· ταῦτα γὰρ λόγον ἔχει πρὸς τὰ αψα, ὃν τὰ σης πρὸς τὰ σμγ (= fr. 5 Blass).

A 17 = Porphyrios, In Ptolem. harm. I, 6; p. 107 D.

τῶν Πυθαγορικῶν τινες, ὡς Ἀρχύτας καὶ Δίδυμος ἱστοροῦσι, μετὰ τὸ καταστήσασθαι τοὺς λόγους τῶν συμφωνιῶν συγκρίνοντες αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς συμφώνους μᾶλλον ἐπιδεικνύναι βουλόμενοι τοιοῦτόν τι ἐποίουν· πρώτους λαβόντες ἀριθμούς, οὓς ἐκάλουν πυθμένας, τῶν τοὺς λόγους τῶν συμφωνιῶν ἀποτελούντων ... τούτους οὖν τοὺς ἀριθμούς ἀποδόντες ταῖς συμφωνίαις ἐσκόπουν καθ' ἕκαστον λόγον, τῶν τοὺς ὄρους περιεχόντων ἀριθμῶν ἀφελόντες ἀφ' ἑκατέρων τῶν ὄρων ἀνὰ μονάδα, τοὺς ἀπολειπομένους ἀριθμούς μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν οἵτινες εἶεν· οἷον τῶν β α, οἵπερ ἦσαν τῆς διὰ πασῶν, ἀφελόντες ἀνὰ μονάδα ἐσκόπουν τὸ καταλειπόμενον· ἦν δὲ ἕν. τῶν δὲ δ καὶ γ, οἵτινες ἦσαν τῆς διὰ τεσσάρων, ἀφελόντες ἀνὰ μονάδα εἶχον ἐκ μὲν οὖν τῶν τεσσάρων ὑπολειπόμενον τὸν τρία, ἐκ δὲ τῶν τριῶν τὸν δύο· ὥστ' ἀπὸ

συναμφοτέρων τῶν ὄρων μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τὸ ὑπολειπόμενον ἦν πέντε. τῶν δὲ γ καὶ β, οἵτινες ἦσαν τῆς διὰ πέντε, ἀφελόντες ἀνὰ μονάδα εἶχον ἐκ μὲν τῶν τριῶν ὑπολειπόμενα δύο, ἐκ δὲ τῶν δύο ὑπολειπόμενον ἓν, ὥστε τὸ συναμφοότερον λειπόμενον εἶναι τρία. ἐκάλουν δὲ τὰς μὲν ἀφαιρουμένας μονάδας ὁμοία, τὰ δὲ λειπόμενα μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀνόμοια, διὰ δύο αἰτίας, ὅτι ἐξ ἀμφοῖν τῶν ὄρων ὁμοία ἢ ἀφαίρεσις ἐγένετο καὶ ἴση· ἴση γὰρ ἢ μονὰς τῆι μονάδι· ὧν ἀφαιρουμένων ἐξ ἀνάγκης τὰ ὑπολειπόμενα ἀνόμοια καὶ ἄνισα. ἐὰν γὰρ ἀπὸ ἀνίσων ἴσα ἀφαιρεθῆι, τὰ λοιπὰ ἔσται ἄνισα. οἱ δὲ πολλαπλάσιοι λόγοι καὶ ἐπιμόριοι, ἐν οἷς θεωροῦνται αἱ συμφωνίαι, ἐν ἀνίσοις ὄροις ὑφεστήκασιν, ἀφ' ὧν ἴσων ἀφαιρουμένων τὰ λοιπὰ πάντως ἄνισα. γίνεται οὖν τὰ ἀνόμοια τῶν συμφωνιῶν συμμιγέντα· συμμίσγειν δὲ λέγουσιν οἱ Πυθαγόρειοι τὸ ἓνα ἐξ ἀμφοτέρων ἀριθμὸν λαβεῖν. ἔσται οὖν τὰ ἀνόμοια συντεθέντα καὶ καθ' ἑκάστην τῶν συμφωνιῶν τοιαῦτα· τῆς μὲν διὰ πασῶν ἓν, τῆς δὲ διὰ τεσσάρων πέντε, τῆς δὲ διὰ πέντε τρία. ἐφ' ὧν δ' ἄν, φασί, τὰ ἀνόμοια ἐλάσσονα ἦι, ἐκεῖνα τῶν ἄλλων εἰσὶ συμφωνότερα· σύμφωνον μὲν ἔστιν ἢ διὰ πασῶν, ὅτι ταύτης τὰ ἀνόμοια ἓν· μεθ' ἣν ἢ διὰ πέντε, ὅτι ταύτης τὰ ἀνόμοια τρία· τελευταία δὲ ἢ διὰ τεσσάρων, ὅτι ταύτης τὰ ἀνόμοια πέντε (= fr. 4 Blass).

A 18 = Porphyrios, In Ptolem. harm. p. 104

ἔλεγον δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀρχύταν ἐνὸς φθόγγου γίνεσθαι κατὰ τὰς συμφωνίας τὴν ἀντίληψιν τῆι ἀκοῇ (= fr. 3 Blass).

A 19 = Boëthius, De musica III, 11

superparticularis proportio scindi in aequa medio proportionaliter interposita numero non potest ... quam enim demonstrationem ponit Archytas, nimium fluxa est. haec vero est huiusmodi. sit, inquit, superparticularis proportio AB. sumo in eadem proportione minimos

CDE. quoniam igitur sunt minimi in eadem proportione CDE et sunt superparticulares, DE numerus C numerum parte una sua eiusque transcendit. sit haec D. dico quoniam D non erit numerus, sed unitas. si enim est numerus D et pars est eius qui est DE, metietur D numerus D E numerum quocirca et E numerum metietur. quo fit, ut C quoque metiatur. utrumque igitur, C et D E, numeros metietur D numerus, quod est impossibile. qui enim sunt minimi in eadem proportione quibuslibet aliis numeris, hi primi ad se invicem sunt, et solum differentiam retinent unitatem. unitas igitur est D. igitur D E numerus C numerum unitate transcendit. quocirca nullus incidit medius numerus, qui eam proportionem aequaliter scindat (= fr. 6 Blass).

A 19a = Theón Smyrn., De utilitate mathematicae 61, 11 Hiller

οἱ δὲ περὶ Εὐδόξου καὶ Ἀρχύταν τὸν λόγον τῶν συμφωνιῶν ἐν ἀριθμοῖς ὤιοντο εἶναι ὁμολογοῦντες καὶ αὐτοὶ ἐν κινήσεσιν εἶναι τοὺς λόγους καὶ τὴν μὲν ταχεῖαν κίνησιν ὀξεῖαν εἶναι ἅτε πλήττουσαν συνεχῆς καὶ ὠκύτερον κεντοῦσαν τὸν ἀέρα, τὴν δὲ βραδεῖαν βαρεῖαν ἅτε νωθεστέραν οὔσαν.

A 19b = Quintilianus, Institutio Oratoria I, 10, 17

Vždyť Archytás a Euénos pokládali gramatiku za podřízenou hudbě, a že oni dva byli učiteli obou dvou nauk, dokládá jednak Sófrón (...), jednak Eupolis (...).

Archytas atque Euenus etiam subiectam grammaticen musicae putaverunt. (...)

A 20 = Theón Smyrn., De utilitate mathematicae 20, 19

Ἀρχύτας δὲ καὶ Φιλόλαος ἀδιαφόρως τὸ ἐν καὶ μονάδα καλοῦσι καὶ τὴν μονάδα ἐν.

A 21 = Theón Smyrn., De utilitate mathematicae; 22, 5

Ἄριστοτέλης δὲ ἐν τῷ Πυθαγορικῷ (fr. 199 R.) τὸ ἕν φησιν ἀμφοτέρων μετέχειν τῆς φύσεως· ἀρτίῳ μὲν γὰρ προστεθὲν περιττὸν ποιεῖ, περιττῷ δὲ ἄρτιον, ὃ οὐκ ἂν ἠδύνατο, εἰ μὴ ἀμφοῖν τοῖν φύσεσιν μετεῖχε· διὸ καὶ ἀρτιοπέριττον καλεῖσθαι τὸ ἕν. συμφέρεται δὲ τούτοις καὶ Ἀρχύτας.

A 22 = Aristotelés, Metaphysica V, 2; 1043a19

ἔοικε γὰρ ὁ μὲν διὰ τῶν διαφορῶν λόγος τοῦ εἴδους καὶ τῆς ἐνεργείας εἶναι, ὁ δ' ἐκ τῶν ἐνυπαρχόντων τῆς ὕλης μᾶλλον. ὁμοίως δὲ καὶ οἴους Ἀρχύτας ἀπεδέχετο ὄρους· τοῦ συνάμφω γὰρ εἰσιν. οἶον τί ἐστι νηνεμία; ἡρεμία ἐν πλήθει ἀέρος. ὕλη μὲν γὰρ ὁ ἀήρ, ἐνέργεια δὲ καὶ οὐσία ἡ ἡρεμία. τί ἐστι γαλήνη; ὁμαλότης θαλάττης, τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡς ὕλη ἢ θάλαττα, ἡ δ' ἐνέργεια καὶ ἡ μορφή ἢ ὁμαλότης.

A 23 = Eudémos, Physica fr. 27 (Simplikios, In Physica 431, 8)

Πλάτων δὲ τὸ μέγα καὶ μικρὸν καὶ τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ ἀνώμαλον καὶ ὅσα τούτοις ἐπὶ ταῦτο φέρει τὴν κίνησιν λέγει· φαίνεται δὲ ἄτοπον αὐτὸ τοῦτο τὴν κίνησιν λέγειν· παρουσίας γὰρ δοκεῖ κινήσεως κινεῖσθαι τὸ ἐν ᾧ. ἀνίσου δὲ ὄντος ἢ ἀνωμάλου προσαναγκάζειν ὅτι κινεῖται γελοῖον· βέλτιον γὰρ αἷτια λέγειν ταῦτα ὡσπερ Ἀρχύτας.

A 23a = Pseudo-Aristotelés, Problemata 16, 9; 915a25

(...) Dále, jak řekl Archytás, v přirozeném pohybu je analogie stejnosti - neboť vše se pohybuje úměrně – pouze tento pohyb se totiž navrácí k sobě, a to tím, že činí kruhy a oblouky, kdykoli se děje.

διὰ τί τὰ μόρια τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, ὅσα μὴ ὀργανικά, πάντα περιφερῆ, τῶν μὲν φυτῶν τὸ στέλεχος καὶ οἱ πτόρθοι, τῶν δὲ ζώων κνήμαι, μηροί, βραχίονες, θώραξ· τρίγωνον δὲ οὐδὲ πολύγωνον οὔτε ὄλον οὔτε μόριόν ἐστιν; πότερον, ὡς Ἀρχύτας ἔλεγε, διὰ τὸ ἐν τῇ κινήσει τῇ φυσικῇ ἐνεῖναι τὴν τοῦ ἴσου ἀναλογίαν (κινεῖσθαι γὰρ ἀνάλογον πάντα), ταύτην δὲ μόνην εἰς αὐτὴν ἀνακάμπτειν, ὥστε κύκλους ποιεῖν καὶ στρογγύλα, ὅταν ἐγγένηται;

A 24 = Eudémos, Physica fr. 30 (Simplikios, In Physica 467, 26)

Jak říká Eudémos, Archytás se takto tázal rozumu:

„Kdybych se ocitnul co nejdále, třeba v nebi stálíc, mohl bych dál natáhnul ruku nebo hůl ven – nebo nemohl? A to, že bych nemohl, je nemožné. Pokud však natáhnou, pak bude vně buď těleso, nebo místo [prostor].” (...)

Tímto způsobem tedy stále půjde, vždy k následujícímu pomezí a bude se takto tázat. A pokud vždy bude něco jiného, kam dosáhne hůl, je zjevné, že je nekonečno. (...)

Ἀρχύτας δὲ, ὡς φησιν Εὐδημος, οὕτως ἠρώτα τὸν λόγον· ἐν τῷ ἐσχάτῳ οἷον τῷ ἀπλανεῖ οὐρανῷ γενόμενος πότερον ἐκτείναιμι ἂν τὴν χεῖρα ἢ τὴν ῥάβδον εἰς τὸ ἔξω ἢ οὐ; καὶ τὸ μὲν οὖν μὴ ἐκτείνειν ἄτοπον· εἰ δὲ ἐκτείνω, ἤτοι σῶμα ἢ τόπος τὸ ἐκτὸς ἔσται (διοίσει δὲ οὐδέν, ὡς μαθησόμεθα). αἰεὶ οὖν βαδιεῖται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τὸ αἰεὶ λαμβανόμενον πέρασ καὶ ταῦτὸν ἐρωτήσει, καὶ εἰ αἰεὶ ἕτερον ἔσται ἐφ' ὃ ἡ ῥάβδος, δῆλον ὅτι καὶ ἄπειρον. καὶ εἰ μὲν σῶμα, δέδεικται τὸ προκείμενον· εἰ δὲ τόπος, ἔστι δὲ τόπος τὸ ἐν ᾧ σῶμά ἐστιν ἢ δύναιτ' ἂν εἶναι, τὸ δὲ δυνάμει ὡς ὄν χρῆ τιθέναι ἐπὶ τῶν αἰδίων, καὶ οὕτως ἂν εἴη σῶμα ἄπειρον καὶ τόπος.

A 25 = Apuleius, Apologia 15

(...) zda naše paprsky, prostě vyšlé z našich očí bez jakékoli vnější opory, což je mínění Archýtovo, (...) když dopadnou na nějaké pevné, lesklé a hladké těleso, odrážejí se od něho pod stejným úhlem, pod jakým dopadly, vracejí se k tváři, z níž vyšly, a tak zobrazují uvnitř zrcadla to, čeho se venku dotknou a co spatří.

quid, quod nec ob haec debet tantummodo philosophus speculum invisere nam saepe oportet non modo similitudinem suam, verum etiam ipsius similitudinis rationem considerare: num, ut ait Epicurus (fr. 320 p. 221, 22; cfr. p. 10, 2 Usen.), profectae a nobis imagines velut quaedam exuviae iugi fluore a corporibus manantes, cum leve aliquid et solidum offenderunt, illisae reflectantur et retro expressae contraversim respondeant an, ut alii philosophi disputant, radii nostri seu mediis oculis proliquati et lumini extrario mixti atque ita uniti, ut Plato (Tim. 46a) arbitratur, seu tantum oculis profecti sine ullo foris amminiculo, ut Archytas putat.